

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie v školskom roku 2016/2017 v Slovenskej republike

Základné údaje o zariadeniach a ich klientoch

Štátna školská inšpekcia vykonala **21 tematických inšpekcií** v **8** krajoch Slovenskej republiky (Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom, Banskobystrickom, Trenčianskom, Žilinskom, Prešovskom¹, Košickom²) s cieľom zistiť stav poskytovania odbornej činnosti v školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie, a to v **13** centrách špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP) a v **8** centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP). **Štátnych** bolo **17** centier (10 CŠPP/z toho 10 ako súčasť školy; 7 CPPPaP), **súkromné** boli **4** centrá (3 CŠPP; 1 CPPPaP). Z toho bolo 1 CPPPaP v Prešovskom kraji vidiecke, ostatné mestské. Všetky zariadenia mali výchovný jazyk slovenský a 1 CŠPP³ aj jazyk maďarský. K uvedeným centrám patrilo 5 elokovaných pracovníkov. Z celkového počtu aktívnych školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie v Slovenskej republike (SR) školská inšpekcia vykonala **tematické inšpekcie v 9 % týchto zariadení** (8 % CŠPP, 10 % CPPPaP). V kontrolovaných centrách bolo v aktuálnom roku evidovaných spolu **28 823 klientov** (9 424 v CŠPP; 19 399 v CPPPaP). Z toho najviac - takmer tretina klientov, spadala do kategórie žiakov základných škôl. Všetky CŠPP evidovali klientov aj nad 15 rokov ich veku. Jedno súkromné CŠPP⁴ nevedlo korektnú centrálnu evidenciu klientov, čo bolo preukázané porovnaním počtov klientov podľa druhu postihnutia/poruchy uvedených v informačnom dotazníku a vo výkaze o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie (duplicitná evidencia niektorých klientov v predloženom zozname vygenerovanom z dát uložených v internom evidenčnom programe). Všetky CŠPP sa zameriavali predovšetkým na mentálne postihnutých (MP), takmer všetky na vývinové poruchy učenia (VPU) a viacnásobne postihnutých, rovnako na klientov s poruchou autistického spektra (PAS) a narušenou komunikačnou schopnosťou (NKS). Zameraniu CŠPP úmerne prislúchal aj počet evidovaných klientov podľa uvedených postihnutí alebo poruchy, a to: takmer tretinu klientov tvorili deti s NKS, štvrtinu detí s MP a významnú skupinu tvorili aj klienti s VPU, s poruchami aktivity a pozornosti (PAP) a viacnásobne postihnutí. Jedno z CŠPP⁵ pôsobilo zároveň ako zdrojové centrum, teda s nadregionálnou starostlivosťou klientom s NKS a VPU. Viac ako 4 % evidovaných klientov CŠPP bolo zaradených do ich starostlivosti následne po jednorazovej návšteve v CPPPaP. Prioritne sa CŠPP vo svojej kompetencii venovali komplexnej špeciálnopedagogickej diagnostike, poradenskej a konzultačnej činnosti, depistáži a integrácii. Vo významnej miere vykonávali aj osvetovú a metodickú činnosť, a tiež rané poradenstvo. Polovica CŠPP poskytovala aj komplexnú špeciálnopedagogickú rehabilitáciu, štvrtina komplexnú psychologickú diagnostiku a starostlivosť, ako aj administratívnu činnosť v podobe vydávania odporúčaní k žiadostiam o asistentov učiteľa, odporúčaní k úprave maturitných skúšok a k úprave testovania v 9. ročníku (T9). Mnohé CŠPP boli účastné aj v projektoch Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP) a Národného ústavu certifikovaných meraní (NÚCEM). CPPPaP boli väčšinou vo svojej štruktúre delené

¹ Inšpekcie vykonané na podnet/CPPPaP, SNP 514/15, Sabinov; CPPPaP, Levočská 7, Prešov; SCPPPaP, ČSA 33, Spišský Hrhov

² SCŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce

³ CŠPP pri Spojenej škole, Úzka 4, Želiezovce

⁴ SCŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce

⁵ CŠPP pri ZŠI pre žiakov s NKS, Štúrova 1989/41, Liptovský Mikuláš

na **oddelenia** psychologického a špeciálnopedagogického **poradenstva** (poradenstva osobnostného, vzdelávacieho a kariérového vývinu, poradenstva sociálneho vývinu, **prevencie** a školskej psychológie), oddelenia psychologickkej a špeciálnopedagogickkej **diagnostiky**, oddelenia **psychoterapie** a metodiky výchovného poradenstva a oddelenia sociálno-administratívnych a ekonomických činností.

Podmienky činnosti zariadení

Kvalifikačné predpoklady pre špeciálno-pedagogickú a psychologickú činnosť **spĺňali** takmer všetci odborní zamestnanci zariadení výchovného poradenstva a prevencie, okrem 1 špeciálnej pedagogičky, z dôvodu absolvovania vysokoškolského vzdelania v inom študijnom odbore (predškolská pedagogika). V čase inšpekcie externe študovala špeciálnu pedagogiku v poslednom ročníku magisterského štúdia. **Osobitné kvalifikačné požiadavky** nespĺňali 1 vedúci zamestnanec a 2 ostatní zamestnanci. Príčinou tohto nedostatku bolo nevykonanie prvej atestácie vedúceho zamestnanca a neabsolvovanie funkčného vzdelávania. Ostatní zamestnanci – 2 špeciálne pedagogičky, nespĺňali podmienku praxe (najmenej 5 rokov) v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. **Počet odborných zamestnancov** všetkých kontrolovaných zariadení výchovného poradenstva a prevencie predstavoval spolu **161** zamestnancov (84/CŠPP; 77/CPPPaP). Z toho bolo spolu **58 psychologov** (18/CŠPP; 40/CPPPaP), **64 špeciálnych pedagógov** (46/z toho 5 terénnych/CŠPP; 18/CPPPaP), **16 logopédov** (15/CŠPP; 1/CPPPaP), **16 sociálnych pracovníkov** (5/CŠPP; 11/CPPPaP), **2 zdravotnícki pracovníci** (CŠPP), **1 liečebný pedagóg** (CŠPP) a **1 mediátor rodinnej terapie** (CŠPP). Zo všetkých odborníkov sledovaných zariadení bolo zamestnaných interne na celý úväzok 107 zamestnancov (41/CŠPP; 66/CPPPaP), interne na čiastočný úväzok 40 zamestnancov (34/CŠPP; 6/CPPPaP) a externe na čiastočný úväzok 14 zamestnancov (9/CŠPP; 5/CPPPaP). Všetci zamestnanci si zvyšovali odbornosť absolvovaním ďalšieho vzdelávania, odborných seminárov a kurzov. Riaditelia zariadení výchovného poradenstva a prevencie, vzhľadom na rastúce potreby klientov, zhodnotili celkový personálny stav ako poddimenzovaný.

Priestorové a materiálno-technické podmienky kontrolovaných zariadení boli všeobecne **na dobrej úrovni**. CŠPP a CPPPaP boli umiestnené v samostatnej budove alebo v podnájme iných budov, najčastejšie škôl. Súčasťou priestorov poradenských zariadení bolo aj ich 5 elokovaných pracovísk (2/CŠPP⁶; 3/CPPPaP⁷). Jedno CŠPP v Košickom kraji⁸ uvádzalo ako svoje ďalšie hlavné pracovisko⁹ aj miesto, ktoré nebolo zaradené v sieti škôl a školských zariadení. CPPPaP v Prešovskom kraji¹⁰ uvádzalo aj vysunuté pracoviská (v Materskej škole, 9. mája, Sabinov a v Základnej škole, Jarovnice 192) zriadené na základe potrieb a požiadaviek škôl, kde priamo v teréne pracovali psychologičky. Všetky zariadenia výchovného poradenstva a prevencie mali k dispozícii pracovne a špeciálne miestnosti (terapeutické, bezpodnetové, rehabilitačné), ktoré slúžili najmä na liečebné a relaxačné aktivity. Pracovne odborných zamestnancov boli vybavené zariadeniami informačno-komunikačných technológií a kopírovacou technikou. Vybavenie zariadení diagnostickými testami a metodickými materiálmi, kompenzačnými, redukáčnymi a inými špeciálnymi

⁶ CŠPP pri Spojenej škole, Školská 5, Nová Baňa/elokované pracovisko Bernolákova 3, Nová Baňa; SCŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce/elokované pracovisko Štúrova 27/A, Košice;

⁷ CPPPaP, M. Rázusa 25, Lučenec/elokované pracoviská: Dr. Herza 8, Lučenec; Železničná 5, Poltár; CPPPaP, SNP, Sabinov/elokované pracovisko Hviezdoslavova 1, Lipany;

⁸ Súkromné CŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce

⁹ Súkromné CŠPP, Široká 5, Sečovce

¹⁰ CPPPaP, SNP, Sabinov

učebnými pomôckami, odbornou literatúrou a výukovými programami bolo na **rôznej úrovni**. Materiálno-technické zabezpečenie niektorých ČŠPP¹¹ sa zlepšilo aj vďaka zapojeniu sa do projektov v spolupráci s VÚDPaP a NÚCEM. Polovica poradenských centier vytvárala aj bezbariérové podmienky. Nedostatkami priestorového vybavenia boli chýbajúca miestnosť na realizáciu skupinových odborných činností alebo metodických seminárov, chýbajúca herňa, registratúrne stredisko a archív. Súkromné ČŠPP v Košickom kraji¹² nedisponovalo kompenzačnými pomôckami a reedukačnými a špeciálnymi pomôckami určenými na poskytovanie deťom a školám. Jedno zariadenie¹³ niektoré diagnostické nástroje, napríklad COMDI (kariérové poradenstvo), využívalo len ojedinele aj napriek tomu, že zamestnanci absolvovali k jeho používaniu vzdelávanie. V tomto zariadení ani spisy klientov neboli dostatočne zabezpečené pred zneužitím osobných údajov. Kompletné vybavenie odporúčanými diagnostickými testami na posudzovanie školských schopností detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP)/marginalizovanej rómskej komunity (MRK) malo viac ako polovica kontrolovaných zariadení (13 z 24). Kontrolované zariadenia výchovného poradenstva a prevencie pracovali s rôznymi programami na evidenciu a vykazovanie klientov, tieto neboli dostatočne funkčné a prehľadné.

Odborná činnosť poskytovaná zariadením

Kontrolovaná odborná činnosť bola zameraná predovšetkým na výber a správnosť používania psychodiagnostických metodík súvisiacich s posudzovaním mentálneho stavu detí navštevujúcich špeciálne základné školy, ako aj príslušných špeciálnopedagogických vyšetrení. Takmer všetky kontrolované zariadenia výchovného poradenstva a prevencie **poskytovali** klientom komplexnú špeciálno-pedagogickú a psychologickú intervenciu, týmto zároveň diagnostickú, liečebnú, metodickú, poradenskú, osvetovú a inú odbornú činnosť. Poskytované odborné činnosti vykonávali v súlade s predmetom činnosti uvedeným v zriaďovacej listine a v súlade so štatútom zariadenia. Zaznamenané boli aj nedostatky v deklarovanej starostlivosti jedného zariadenia¹⁴ (nevykonávanie logopedickej intervencie) a nevykázanej osvetovej činnosti (nevydávanie metodického materiálu, bulletinov) napriek tomu, že ČŠPP¹⁵ uvádzala osvetu ako jednu z jej prioritných činností. Odborní zamestnanci zariadení výchovného poradenstva a prevencie **spolupracovali** s pedagogickými a odbornými zamestnancami škôl, zákonnými zástupcami žiakov a detí, a s inými odborníkmi podľa potreby klientov. Prínosnými boli ich účasti na zasadnutiach pedagogických rád a výchovných komisií s cieľom konziliárneho riešenia výchovných problémov žiakov primárneho i nižšieho stredného vzdelávania. Ďalej poskytovali metodické usmernenia a konzultácie pri individuálnej integrácii žiakov v základných školách (ZŠ) a pri vypracúvaní IVVP, sledovali vhodnosť zaškolenia a adekvátnosť školského výkonu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP), rodinám zdravotne postihnutých klientov sa venoval terénny špeciálny pedagóg, tiež sociálny pracovník v širokom rozsahu pomoci, najmä sociálne a zdravotne znevýhodneným. Venovali sa vysoko aktuálnej potrebe ranej starostlivosti početnej skupiny detí so ŠVVP, príprave detí s odloženou školskou dochádzkou, ako aj depistážnej činnosti. V staršom školskom veku poskytovali klientom poradenstvo pri voľbe povolania. Niektoré ČŠPP organizovali aj krátkodobé pobyty detí mimo rodiny. CPPPaP sa významne podieľali na terapii pri osobnostných a sociálno-vzťahových problémoch žiakov, na práci so školskými triedami (diagnostika, poradenstvo a nácvik sociálnej komunikácie) v základných a stredných školách, na práci so žiakmi s intelektovým

¹¹ CPPPaP, M. Rázusa 25, Lučenec; ČŠPP pri ZŠI s pre žiakov s NKS, Štúrova 1989/41, Liptovský Mikuláš

¹² Súkromné ČŠPP, Široká 5, Sečovce

¹³ ČŠPP, Veľká okružná 1107/15, Partizánske

¹⁴ ČŠPP, Veľká okružná 1107/15, Partizánske

¹⁵ ČŠPP pri Spojenej škole, Úzka 4, Želiezovce

nadaním, na poskytovaní urgentnej krízovej intervencie v prípadoch, ktoré negatívne ovplyvňovali osobnostný vývin žiaka. Významnou súčasťou ich práce bola preventívna činnosť realizovaná pre materské, základné a stredné školy. CPPPaP¹⁶ v Banskobystrickom kraji v priebehu školského roka usporiadalo 29 preventívnych programov,¹⁷ niekoľko komunitných stretnutí¹⁸ či PEER programov¹⁹. Poradenské centrá poskytovali klientom kompenzačné pomôcky i zaškolenie k ich používaniu. Zamestnanci pripravovali prednášky pre rodičov, semináre, workshopy, školenia, odborné konferencie. Vyhotovali informačné a metodické materiály o činnosti a poskytovaných službách. Spolupracovali s inštitúciami v oblasti zdravotníctva, školstva a sociálnych vecí. Evidenciu klientov viedli elektronicky aj v písomnej podobe. Spisové **dokumenty** nie vždy obsahovali potrebné náležitosti, alebo väčšinou boli s vecnými nedostatkami. Klienti boli prijatí na základe žiadosti o odborné vyšetrenie, s informovaným súhlasom zákonných zástupcov. Tie boli často neúplne vyplnené, rozhodnutia o prijatí do starostlivosti zariadenia boli vydané skôr ako vyhotovené správy z diagnostických vyšetrení. Záznamové listy s individuálnymi plánmi klientov a záznamy o odbornej špeciálno-pedagogickej a inej činnosti neboli dostatočne prehľadné. Katalógové listy klienta s osobnými údajmi niektoré zariadenia nemali kompletne vyplnené, chýbali uvedenia zdravotných postihnutí. Ochrana osobných údajov bola vo väčšine zabezpečená v zmysle príslušných právnych predpisov. Dokumentácia klientov bola uložená v uzamknuteľných kartotékach. **Vyšetrenia** klientov v zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie boli bezplatné. Zariadenia nevedli evidenciu presného počtu opakovaných a jednorazových návštev. Väčšina z nich pracovala so štandardizovanými psychologickými, špeciálnopedagogickými a logopedickými testami. Odborní zamestnanci nie vždy adekvátne používali škálu diagnostických testov, ktoré mali k dispozícii. V diagnostickom procese bolo vhodné vybrať z dostupných testov také subtesty, ktoré by najviac eliminovali bariéry testovania, umožňovali psychológom kvalitatívne analyzovať výkony dieťaťa a v súlade s tým vhodne odporučili individualizovaný výchovno-vzdelávací postup. V niekoľkých prípadoch ČŠPP a CPPPaP²⁰ stanovili diagnózu bez použitia kompletných štandardizovaných testov. V 1 súkromnom ČŠPP²¹ stanovené diagnózy vzhľadom k diagnostickým hárkom nachádzajúcim sa v spisoch klientov neboli relevantné a diagnostické postupy nekorešpondovali s vekom alebo intelektom klienta. V kontrolovaných spisoch sa ani raz nenachádzali testy T-202, T-254, T-22 napriek tomu, že sa vyjadrovali k úrovni čítania a stanovovali klientom poruchy učenia. Z testu T-74 v niektorých z kontrolovaných spisov sa našlo len použitie skúšky vizuálnej diferenciácie, aj to v mnohých prípadoch klienti robili len jednu stranu. Z testu T-239 používali iba 2 subtesty (sluchová diferenciácia, sluchová analýza a syntéza; vizuálna orientácia v priestore), ktoré nežadávali kompletne celé. Časť testovej batérie nepoužívali v súlade s vekovou normou, resp. intelektom klientov. U klientov zo strednej odbornej školy (SOŠ) používali prepis textu a diktát určený pre 1., čiastočne

¹⁶ CPPPaP, M. Rázusa 25, Lučenec

¹⁷ PEER = určené deťom a mládeži/Program zameraný na pomoc deťom pri zvládaní záťažových situácií, Program zameraný na vytvorenie pozitívnej atmosféry v triede; Program zameraný na podporu spolupráce a akceptácie; Program zameraný na predchádzanie sociálno-patologických javov; Program zameraný na podporu sebaúcty medzi deťmi; Čím budem vo svojom živote; Drogové závislosti; Resocializačný program v spolupráci s ÚPSVaR Lučenec; konzultácie pre širokú verejnosť, prvkontaktné stretnutia

¹⁸ Aj rodičia a deti potrebujú pomoc; Pomôžme si; Naučme sa spolupracovať; Hľadáme pochopenie; poradenská komunita pre deti z Krízového centra AMORET; Program pre rizikové skupiny – poradenské komunity pre žiakov 2. stupňa ZŠ

¹⁹ k zodpovednej sexualite a k prevencii HIV/AIDS; pre stredné školy - zameraný na prevenciu drogových závislostí

²⁰ Súkromné ČŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce; ČŠPP pri ŠMŠ, Štvrť M. R. Štefánika, Lučenec; ČŠPP, Veľká okružná 1107/15, Partizánske; CPPPaP, E. F. Scherrera 40, Piešťany; CPPPaP, Železničná 7, Poltár; ČŠPP pri Spojenej škole, Úzka 4, Želiezovce; ČŠPP, Pribinova 16/1, Malacky;

²¹ Súkromné ČŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce

pre 2. stupeň ZŠ. V niektorých prípadoch u žiakov ZŠ použili listy určené pre špeciálnu základnú školu (ŠZŠ). Vo väčšine prípadov chýbalo označenie použitých hárkov menom a ročníkom klienta, a dátum vyšetrenia. Hácky neboli vyhodnotené, odporúčania pre pedagógov boli nepostačujúce, dokonca sporné. Závery (psychologických aj špeciálnopedagogických správ) boli bez konkretizácie adresáta, teda nebolo zrejmé, prečo boli tieto osoby vyšetrované a za akým účelom boli závery spracované. Nedostatkom v špeciálnopedagogickej činnosti súkromného ČŠPP bolo poskytovanie logopedických intervencií odbornými zamestnancami nespĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady na výkon tejto činnosti. V niektorých ČŠPP²² nevyužívali vo vhodnom rozsahu odporúčané testy pri posudzovaní školských schopností detí zo SZP a pri ich zaradovaní do školy. Používané testy pri psychologickom vyšetrení neboli dostatočné pre určenie školskej spôsobilosti a pre zisťovanie intelektu. Vyšetrenia niekoľkých klientov sa bezdôvodne opakovali v priemere po 3 mesiacoch, čo bolo pre žiakov zaťažujúce a neefektívne. Závažným nedostatkom záverov niektorých správ vypracovaných jedným z uvedených ČŠPP²³ bolo odporúčanie vzdelávania detí v prípravnom ročníku v školskom roku, kedy nedosiahli ešte 6. rok svojho veku. Týmto klientom bola stanovená nízka miera školskej pripravenosti pred dosiahnutím 6. roku života. Niektoré správy neobsahovali dôvod vyšetrenia ani dobu platnosti správy, resp. potrebu kontrolného vyšetrenia. Zistenými nedostatkami diagnostiky klientov boli nedostatočne výpovedné závery psychologických a špeciálnopedagogických správ. Správy celkovo nemali obsah, aký sa požaduje z diagnostického vyšetrenia. Chýbalo im napríklad aktuálne zhodnotenie intelektovej úrovne klienta a deficitov v oblasti poznávacích procesov, čo by preukázateľne potvrdzovalo zdravotné znevýhodnenie žiakov a správnosť ich zaradenia do formy vzdelávania. Z niektorých správ nebolo jasné, aké diagnostické techniky boli použité, chýbali záznamové hácky, protokoly z použitých psychodiagnostických metód. Mnohé z nich používali zastaranú alebo rozporuplnú terminológiu, v dátumoch vyšetrení boli nezrovnalosti. Niekedy závery opisovali len prejavy správania dieťaťa v konkrétnych situáciách bez stanovenia úrovne intelektu alebo odmietanie spolupráce, niektoré správy svedčili o úmyselnom podávaní nízkych výkonov, u časti klientov bol konštatovaný vplyv romosubkultúrneho prostredia na dosiahnuté výsledky v inteligenčných testoch. V správach jednotlivých zariadení sa často vyskytovali závery identické pre viacerých žiakov, veľmi stručné a prepojené na informáciu málo podnetného rodinného prostredia. Niektoré závery neuvádzali kompletnú diagnózu s pridruženými postihnutiami v zmysle špeciálnopedagogického obrazu, záver vykazovali len v znení odporúčania formy vzdelávania. Často chýbali odporúčania pedagógom ako aj zákonným zástupcom. Nedostatkom niektorých správ bolo aj záverečné odporúčanie „začať vzdelávanie v nultom resp. prípravnom ročníku“, nakoľko ide o dva rozdielne prístupy na základe dvoch rozdielnych ŠVVP (mentálneho postihnutia a dieťaťa zo SZP bez mentálneho postihnutia). Psychologička 1 ČŠPP²⁴, ktorá tu bola externe zamestnaná, vydávala správy obsahujúce len záver. Klientom odporúčanú logopedickú starostlivosť v ČŠPP nezabezpečovali. Naopak, niektoré ČŠPP²⁵ poskytovali logopedické intervencie zamestnancami nespĺňajúcimi kvalifikačné predpoklady na výkon tejto činnosti. Vzhľadom k uvádzaným skutočnostiam spochybňujúcim objektivitu diagnostických vyšetrení a záverov zariadení výchovného poradenstva a prevencie, odborníčky z praxe v niekoľkých centrách odporúčili zrealizovať rediagnostické vyšetrenia. V súvislosti so zistenými závažnými nedostatkami súkromného

²² ČŠPP, Pribinova 16/1, Malacky; Slniečná 5, Sered'; CPPPpP, Levočská 7, Prešov; CPPPpP, SNP 514/15, Sabinov; Súkromné CPPPpP, ČSA 33, Spišský Hrhov

²³ ČŠPP, Pribinova 16/1, Malacky

²⁴ ČŠPP, Veľká okružná 1107/15, Partizánske

²⁵ Súkromné ČŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce; ČŠPP pri Spojenej škole, Úzka 4, Želiezovce

CŠPP²⁶ bol podaný návrh na vyradenie centra zo siete škôl a školských zariadení SR.

Iné zistenia

Riaditelia v informačnom dotazníku uvádzali niekoľko problémov, ktoré podľa nich sťažujú činnosť centier. Za páľčivé problémy považovali nedostatočné financovanie centier, nedostatočné metodické usmerňovanie zo strany VÚDPaP, nedostatočnú a nevyhovujúcu ponuku vzdelávacích aktivít pre odborných zamestnancov zo strany metodicko-pedagogického centra (MPC). Trvalým problémom pre nich zostáva zastaraný a neuspokojivo funkčný program na evidenciu a vykazovanie klientov CŠPP. Riaditelia navrhovali do výkazu o školských zariadeniach zaradiť činnosť logopéda a tiež rozšíriť záber odborných služieb, napríklad tyflopéda, liečebného pedagóga, prípadne iných terapeutických pozícií.

Záver

Zariadenia poskytovali klientom prevažne komplexnú psychologickú a špeciálnopedagogickú **starostlivosť** v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu, vrátane eliminovania vývinových porúch a narušených funkcií v emocionálnej alebo sociálnej oblasti. V oblasti metodicko-odbornej činnosti realizovali konzultácie pre rodičov, učiteľov, venovali sa tvorbe metodických materiálov, propagačnej a osvetovej činnosti. Silnou stránkou niektorých zariadení bolo poskytovanie preventívnych programov pre deti, žiakov a ich zákonných zástupcov. Práca v preventívnych programoch bola ucelená a dlhodobá. Odborný servis vo väčšine zabezpečovali kvalifikovaní **zamestnanci**, s výnimkou kvalifikačného predpokladu u 1 vedúceho zamestnanca, nesplnenej logopedickej spôsobilosti v 2 CŠPP a nesplnenej osobitnej požiadavky praxe 2 zamestnancov. Z celkového počtu odborných zamestnancov kontrolovaných zariadení výchovného poradenstva a prevencie bolo interne zamestnaných 91 % odborných zamestnancov, z toho 66 % na celý úväzok (38 % CŠPP; 62 % CPPPaP) a 25 % na čiastočný úväzok (85 % CŠPP; 15 % CPPPaP). Externých zamestnancov na čiastočný úväzok bolo necelých **9 %** (64 % CŠPP; 36 % CPPPaP). Priestorové a materiálno-technické **podmienky** zariadení vo všeobecnosti umožňovali poskytovanie psychologickkej, pedagogickkej a sociálnej činnosti. Polovica kontrolovaných zariadení vytvárala klientom bezbariérové podmienky. V niektorých centrách nebol dostatok potrebného priestoru na vykonávanie komplexnej činnosti, 1 súkromné CŠPP nedisponovalo kompenzačnými, reedukačnými a špeciálnymi pomôckami určenými na poskytovanie deťom a školám. Podstatným faktorom, ktorý vo významnej miere ovplyvňoval odbornú činnosť poradenských zariadení bol deficit diagnostických metodík zodpovedajúcich súčasným poznatkom pedagogických vied a stavu praxe, najmä v súvislosti s diagnostikou klientov zo SZP a MRK. Predložená **dokumentácia** detí (osobné záznamy) väčšinou nebola kompletná, chýbali žiadosti o odborné vyšetrenie, záznamové hárky, protokoly z použitých diagnostických testov, osobné spisy v niekoľkých zariadeniach neboli vedené na tlačive podľa vzoru schváleného ministerstvom školstva, obsahovali len fotokópie jeho niektorých strán, početné nedostatky boli však hlavne v nezrovnalosti, neúplnosti údajov dokumentácie klientov. Kontrolované poradenské zariadenia neevidovali presné počty klientov, ktorí navštevovali centrum opakovane alebo jednorazovo. **Odborné služby** boli individuálne orientované na klienta, realizované v priestoroch zariadenia, ale i formou terénnej práce podľa potreby priamo v školách a rodinách. Odborná činnosť poskytovaná zariadením bola posudzovaná cielene a najmä z hľadiska používania metodologicky relevantných psychodiagnostických metód pri diagnostikovaní mentálneho postihnutia žiakov ŠZŠ. Na základe zistení môžeme skonštatovať, že len takmer polovica (6/CŠPP; 5/CPPPaP) kontrolovaných zariadení používala odporúčané psychodiagnostické testy, ktoré spĺňali v

²⁶ Súkromné CŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce

súčasnosti zodpovedajúce kritériá. Používané testy pri psychologickom vyšetrení, predovšetkým pri určovaní školskej spôsobilosti a zisťovaní intelektu, nie vždy boli dostatočne spoľahlivé, z dôvodu nezohľadnenia jazykových a kultúrnych špecifik klientov z MRK. Všeobecným nedostatkom v rámci diagnostickej činnosti zariadení bolo teda **používanie nekompletných testov alebo ich neadekvátne použitie**. Druhým najzávažnejším problémom transparentnosti odbornej činnosti zariadení bolo neúplné, nesystematické a **nevýpovedné písanie diagnostických správ**. V mnohých prípadoch vypovedali len o čiastočnom obraze vyšetrovaného, neopisovali čiastkové výsledky vyšetrenia, ktoré poskytujú východiská pre porovnanie s výsledkami kontrolných vyšetrení, neposudzovali výkony kvalitatívne, neuvádzali použité diagnostické techniky alebo aj kopírovali obsah textov väčšiny správ daného zariadenia. Odbornú logopedickú intervenciu klientom zariadení, v rámci špeciálnopedagogickej činnosti, zabezpečovala len takmer polovica (7/CŠPP; 3/CPPPaP) zariadení. S odborníkmi iných poradenských alebo zdravotníckych inštitúcií spolupracovali väčšinou všetky kontrolované zariadenia a zamestnanci si kontinuálne zvyšovali odbornosť absolvovaním ďalšieho vzdelávania, odborných seminárov a kurzov. Množstvo klientov v pomere k odbornému personálu poradenských zariadení nepriaznivo vplýva na kvalitu odborných služieb poskytovaných deťom a mládeži. V súvislosti s aktuálnymi zisteniami školskej inšpekcie, predovšetkým vo veci správnosti vykonávania diagnostiky u detí s mentálnym postihnutím, môžeme konštatovať, že testovanie školskej spôsobilosti a zisťovanie mentálnej úrovne kontrolovaných detí neprebiehala vždy korektne. Z tohto dôvodu boli uložené opatrenia zabezpečiť 98 rediagnostických vyšetrení a objektivitu 119 diagnostických správ vydaných CŠPP/Sečovce pre žiakov zaradených do 2. skupiny podľa zdravotného znevýhodnenia bola spochybnená. Na základe zistených závažných nedostatkov podala hlavná školská inšpektorka MŠVVaŠ SR návrh na vyradenie Súkromného CŠPP, Nám. Sv. Cyrila a Metoda 161, Sečovce, zo siete škôl a školských zariadení SR.

Výrazne pozitívne zistenia

- systematické vzdelávanie odborných zamestnancov (semináre, prednášky, kurzy, rozširujúce štúdium, spolupráca s inými odborníkmi, zapájanie sa do projektov, samoštúdium a i.).

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- vedenie evidencie klientov (kvalitný elektronický evidenčný program),
- vedenie prehľadnej a úplnej dokumentácie klientov,
- vypracovávanie diagnostických správ (zameranie sa na posúdenie silných a slabých stránok v zmysle prediktorov ich ďalšieho vzdelávania a oblastí vyžadujúcich ciele stimuláciu, na konkrétne pedagogické postupy, ktoré by pomohli deťom zvládať nároky školy),
- vybavenosť diagnostickými testami pre klientov zo SZP a MRK,
- priestorové vybavenie zariadení (s ohľadom na spektrum klientov),
- personálne vybavenie odbornými zamestnancami (nedostatočné zastúpenie logopédov a odborníkov na realizáciu terapií, znížená efektívnosť odbornej činnosti vzhľadom na vysoký počet klientov a časové nároky výkonov),
- systém metodického usmerňovania zariadení (VÚDPaP, ŠPÚ, MPC, zriaďovateľ a i.).

Odporúčania a podnety

Riaditeľom školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie

- zabezpečiť prehľadnú a korektnú elektronickú evidenciu klientov (kategorizovať jednorazové a opakované návštevy),
- viesť prehľadne a úplne dokumentáciu klientov,
- zabezpečiť vybavenie zariadenia odporúčanými diagnostickými testami, najmä pre klientov zo SZP a MRK,
- zabezpečiť žiaduci počet odborníkov v pomere k počtu klientov a zameraniu poradne, vytvárať priestorové podmienky zariadení (s ohľadom na spektrum klientov),
- vypracúvať správy z diagnostických vyšetrení podľa odporúčaní VÚDPaP k štruktúre a obsahu správy z diagnostického vyšetrenia,
- v správach zo psychologického vyšetrenia sa zamerať na silné a slabé stránky detí, v správach zo špeciálnopedagogického vyšetrenia na konkrétne pedagogické postupy, ktoré by pomohli deťom zvládať nároky školy,
- používať aktuálnu terminológiu pri opisovaní úrovne intelektovej výkonnosti,
- efektívne časovať kontrolné vyšetrenia detí nultých a prípravných ročníkov (koniec školského roka).

Zriaďovateľom školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie

- zabezpečiť poradenským zariadeniam finančné prostriedky na vytvorenie miest odborných zamestnancov vzhľadom k potrebám zariadenia a obce/mesta,
- zabezpečiť poradenským zariadeniam finančné prostriedky na vytváranie žiaducich priestorov pre svoju činnosť a zakúpenie žiaducich diagnostických testov,
- iniciovať a koordinovať spoluprácu zariadení výchovného poradenstva a prevencie vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti v rámci metodických dní,
- monitorovať činnosť a podmienky ČŠPP v kraji s cieľom skvalitňovať a optimalizovať zriaďovanie zdrojových centier,
- zabezpečovať zariadeniam vo svojej pôsobnosti aktuálne informácie o všetkých zmenách všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov prostredníctvom svojho webového sídla.

Štátnemu pedagogickému ústavu

- poskytovať odbornú-metodickú konzultáciu poradenským zariadeniam.

Výskumnému ústavu detskej psychológie a patopsychológie

- zabezpečovať metodické, školiace a supervízne aktivity priamo v každom kraji SR (v spolupráci s OÚ v sídle kraja),
- poskytovať odbornú-metodickú konzultáciu,
- transformovať činnosť zariadení výchovného poradenstva a prevencie tak, aby bola viac orientovaná na definovanie potrieb žiakov a adekvátnych podporných opatrení - viac ako na distribúciu žiakov do vzdelávacích prúdov.

Metodicko-pedagogickému centru

- rozšíriť ponuku odborného vzdelávania so zameraním na problematiku odbornej činnosti a vedenia dokumentácie poradenských zariadení.

MŠVVaŠ SR

- zefektívniť softvérový program evidencie klientov ČŠPP a CPPP a P,
- medzirezortne spolupracovať na riešení závažných a početných problémov detí a mládeže: vytvárať úzko zamerané zdrojové centrá špeciálnych výchovných zariadení s posilnením

ich odbornej činnosti v rámci zefektívnenia pomoci klientom, zákonným zástupcom aj školám,

- sprehľadniť legislatívne predpisy a metodické pokyny s cieľom odstrániť opakujúce sa nedostatky vo vedení dokumentácie klientov (napr. presne stanoviť povinnú dokumentáciu zariadení, povinnosť obsadenia zariadenia nielen minimálnym počtom hlavných odborných zamestnancov, ale aj ich úväzkom vzhľadom k počtu klientov),
- stanoviť, aby na tvorbe IVP okrem pedagogických a odborných zamestnancov poradenských zariadení participovali aj rodičia žiakov.